

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Кафедра підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Гарант освітньої програми
В.А. Лементовська
“07” серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка аграрного сектору

Освітній рівень: другий (магістр)

Галузь знань: 07 Управління та адміністрування

Спеціальність: 075 «Маркетинг»

Освітня програма: «Маркетинг»

Факультет: економіки і підприємництва

Робоча програма навчальної дисципліни «Економіка аграрного сектору» для здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг». – Умань: Уманський НУС, 2024. – 26 с.

Розробник: Коротєєв Анатолійович к.е.н., доцент, доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

_____ Микола КОРОТЄЄВ

(підпис)

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності.

Протокол від «07» серпня 2024 року №1.

Завідувач кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

_____ Сергій СОКОЛЮК

(підпис)

«07» серпня 2022 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету економіки і підприємництва
Протокол від «08» серпня 2024 року № 1

Голова _____ Руслан МУДРАК

«08» серпня 2024 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень, назва освітньої програми	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 07 Управління та адміністрування	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність: 075 «Маркетинг»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень: другий (магістр) Освітня програма: «Маркетинг»	Лекції	
		16 год.	8 год.
		Практичні, семінарські	
		28 год.	4 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		46 год.	78 год.
	Індивідуальне завдання – контрольна робота для студентів ФЗН		
	Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна «Економіка аграрного сектору» належить до обов'язкових дисциплін, вивчення яких передбачено освітньо-професійною програмою підготовки фахівців другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 075 «Маркетинг» освітньо-професійної програми «Маркетинг».

Мета курсу (інтегральна компетентність) — розширити знання щодо дії ринкового механізму в агропромисловому виробництві, навчити творчо підходити до вирішення різноманітних завдань на рівні підприємств агропромислового виробництва, прищепити вміння оволодівати новими спеціальними знаннями, сприяти формуванню економічного мислення, адаптованого до вимог сучасної ринкової економіки.

Предмет дисципліни — становлення та вдосконалення виробничих і економічних зв'язків, специфіка вияву та можливості використання економічних законів і важелів у практиці, забезпечення пропорційного і збалансованого розвитку сфер і ланок агропромислового виробництва.

Завдання курсу:

- виробити у здобувачів здатність розуміти особливості сектору економіки та організувати маркетингову діяльність підприємств аграрної сфери з урахуванням їх специфіки,

- забезпечити набуття навичок з аналізу міжгалузевих зв'язків та розробки заходів з пропорційного і збалансованого розвитку агропромислового виробництва;

- озброїти здобувачів методами економічної діагностики, планування та управління та навчити використовувати їх при розробці маркетингових планів, програм подальшого розвитку підприємств аграрної сфери.

Предмет дисципліни — становлення та вдосконалення виробничих і економічних зв'язків, специфіка вияву та можливості використання економічних законів і важелів у практиці забезпечення пропорційного і збалансованого розвитку сфер і ланок агропромислового виробництва взаємозв'язок і взаємодія галузей, що його формують.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми:

Пререквізити	Постреквізити
	Аграрний маркетинг

Вивчення навчальної дисципліни «Економіка аграрного сектору» передбачає формування та розвиток у здобувачів компетентностей і програмних результатів навчання відповідно до освітньо-професійної програми «Маркетинг» спеціальності 075 Маркетинг галузі знань 07 Управління та адміністрування (табл. 1).

Таблиця 1

Матриця компетентностей і програмних результатів навчання, що формуються під час вивчення навчальної дисципліни «Економіка аграрного сектору»

Шифр компетентності	Компетентності	Шифр програмних результатів навчання	Програмні результати навчання
Спеціальні (фахові) компетентності (СК)			
СК9	Здатність розуміти особливості та організувати маркетингову діяльність підприємств аграрної сфери з урахуванням їх специфіки	P16	Комплексно застосовувати методи маркетингової діагностики, планування та управління при розробці маркетингових планів, програм подальшого розвитку підприємств аграрної сфери.

Методи навчання та засоби діагностики, що відповідають визначеним результатам навчання за навчальною дисципліною «Економіка аграрного сектору», наведено в табл. 2, 3.

Таблиця 2

Результати, методи навчання та методи контролю за навчальною дисципліною «Економіка аграрного сектору»

Результати навчання за навчальною дисципліною		Методи навчання	Методи контролю
1	Знання:		
1.1	Критичне осмислення проблем у навчанні та/або професійній діяльності та на межі предметних галузей	лекція, практичне заняття, дискусія, вирішення конкретних задач і ситуацій, самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
1.2	Спеціалізовані концептуальні знання, набуті у процесі навчання та/або професійної діяльності на рівні новітніх досягнень, які є основою для оригінального мислення та інноваційної діяльності, зокрема в контексті дослідницької роботи		
2	Уміння/навички:		
2.1	Проведення дослідницької та/або інноваційної діяльності	лекція, практичне заняття, дискусія, аналітична робота,	усне опитування, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і

2.2	Розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог	вирішення конкретних задач і ситуацій, самонавчання через Moodle	командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
3	Комунікація:		
3.1	Зрозуміле і недвозначне донесення власних висновків, а також знань та пояснень що їх обґрунтовують, до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються	практичне заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання конкретних задач і ситуацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
4	Відповідальність і автономія		
4.1	Прийняття рішень у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування	практичне заняття, дискусія, аналітична робота, вирішення конкретних задач і ситуацій	представлення презентацій, виконання аналітично-розрахункових робіт, виконання конкретних задач і ситуацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль
4.2	Відповідальність за розвиток професійного знання і практик, оцінку стратегічного розвитку команди		

Таблиця 3

Методи навчання та методи контролю програмних результатів навчання з навчальної дисципліни «Економіка аграрного сектору»

Програмний результат навчання		Метод навчання	Методи контролю
P16	Комплексно застосовувати методи маркетингової діагностики, планування та управління при розробці маркетингових планів, програм подальшого розвитку підприємств аграрної сфери.	Лекція, практичне заняття, індивідуальні консультації, самостійна робота з підготовкою рефератів і презентацій, самонавчання через Moodle	усне опитування, експрес-контроль, тестування, участь у дискусії, виконання індивідуальних і командних завдань, підготовка та представлення презентацій, контрольна (модульна) робота, підсумковий контроль

3. Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Тема 1. Аграрний сектор економіки України

Сутність понять «аграрний сектор», «агропромисловий комплекс», «агропромислове виробництво». Економічне і соціальне значення аграрного сектору. Аграрний сектор – складна і динамічна загальнодержавна, регіональна і локальна система. Роль аграрного сектору України у виробництві національного доходу і валового суспільного продукту, його місце за розміром основних виробничих фондів і кількістю зайнятих, обсягами товарної продукції у світі; окремих країнах; в Україні та її регіонах.

Агропродовольчий підкомплекс. Підкомплекс непродовольчих товарів. Аграрний сектор й агробізнес. Закономірності агропромислового комплексоутворення: перетворення виробництва і переробки сільськогосподарської продукції та їхніх обслуговувальних галузей у масштабі районів, областей, країни у цілісність; формування функціонально-дискретних агропромислових територіальних систем; територіальне зосередження виробництва певних видів сільськогосподарської продукції та її переробки у зонах і районах з найсприятливішими природними умовами.

Господарська (галузева і міжгалузева) суть аграрного сектору. Політико-економічна суть аграрного сектору. Аграрний сектор у процесі відтворення суспільного продукту і населення. Аграрний сектор як форма прояву агропромислових зв'язків унаслідок обміну результатами діяльності між компонентами (підприємства, галузі, агропромислові цикли), що взаємодіють на різних територіальних рівнях. Функціональні типи, підтипи і види агропромислових зв'язків. Оптимізація агропромислових зв'язків і підвищення ефективності функціонування аграрного сектору.

Тема 2. Структура аграрного сектору та напрями її збалансованого розвитку

Багатоаспектність структури аграрного сектору – галузева, функціональна, територіальна, організаційно-управлінська. Галузева структура аграрного сектору як наслідок галузевого і внутрішньо-галузевого поділу праці в агропромисловому секторі економіки.

Склад і об'єднання галузей аграрного сектору в окремі сфери на загальнодержавному рівні. Перша сфера – виробництво засобів виробництва для АПК (машинобудування для рослинництва, тваринництва, кормовиробництва; випуск технологічного устаткування для харчової промисловості, збереження і транспортування сільськогосподарської продукції; ремонт машин і устаткування; виробництво мінеральних добрив і різних хімічних засобів; мікробіологічна промисловість; комбікормова промисловість; сільське будівництво (меліоративне, шляхове та ін.). Друга сфера – рослинництво і тваринництво. Третя сфера – переробні виробництва (харчова і легка промисловість). Четверта сфера – торгівля, заготівля сільськогосподарської

продукції, матеріально-технічне постачання аграрного сектору. П'ята сфера – виробнича інфраструктура (підприємства транспорту і зв'язку; системи ветеринарного і землевпорядного обслуговування); невиробнича інфраструктура (органи управління та інформаційно-обчислювального обслуговування, система науки, дослідне господарство і підготовка спеціалістів).

Сільське господарство як центральна ланка аграрного сектору і його місце і роль в економіці країни. Особливості сільського господарства та їх вплив на економіку аграрних і переробних підприємств.

Оптимальне співвідношення між ланками аграрного сектору. Необхідність збалансованого розвитку аграрного сектору України. Головний напрям удосконалення галузевої структури аграрного сектору України – зміна співвідношення між сферами аграрного сектору завдяки розвитку сільськогосподарського і продовольчого машинобудування, виробничої і невиробничої інфраструктури. Удосконалення інвестиційної політики (податкові пільги, пріоритетне кредитування; іноземний капітал) як головний чинник зміни галузевої структури аграрного сектору. Інтеграція України у світове господарство і потреба зміни галузевої структури аграрного сектору.

Topic 3. Food security of the state and the role of the agricultural sector in it ensuring

The essence of food security, structure, goals and methods of its achievement. Strategy, criteria and parameters of food safety. Indicators of food security of Ukraine.

Food complex, its essence and importance in ensuring food security of the state. The structure of the food complex. Product structure of the food complex: essence and criteria of its formation. Specialized (food) sub-complexes. Territorial and socio-economic structure of the food complex. Peculiarities of managing the food complex in the context of guaranteeing the food security of the state.

Тема 4. Виробнича і соціальна інфраструктури та природоохоронна діяльність підприємств аграрного сектору

Суть і значення інфраструктури діяльності підприємства. Інфраструктура в системі суспільного виробництва.

Суть виробничої інфраструктури. Місце інфраструктури в виробничому процесі. Елементи виробничої інфраструктури. Народного господарський, регіональний, галузевий і внутрішньовиробничий рівні виробничої інфраструктури. Складові елементи інфраструктури підприємства. Функції підрозділів інфраструктури (обслуговуюча і власне виробництво).

Визначення ефективності інфраструктури. Оцінка ефективності виробничої інфраструктури. Вплив ефективного функціонування інфраструктури на ефективність виробничого процесу на підприємстві. Шляхи підвищення ефективності виробничої інфраструктури.

Склад соціальної інфраструктури та її відмінності від виробничої. Історія

становлення соціальної інфраструктури підприємств України. Сучасні тенденції розвитку соціальної інфраструктури. Проблеми утримання соціальної інфраструктури, джерела фінансування витрат на її утримання. Соціальна інфраструктура і ефективність підприємства. Форми оптимізації витрат на утримання соціальної інфраструктури.

Основні напрями розвитку виробничої і соціальної інфраструктури. Особливості формування інфраструктури в ринкових умовах. Законодавче забезпечення розвитку виробничої і соціальної інфраструктури.

Особливості агропромислового природокористування. Основні напрями природоохоронної діяльності підприємств агропромислового виробництва.

Система природоохоронних заходів. Запровадження економічного механізму стимулювання виробництва екологічно чистої агропромислової продукції і покарань за шкоду, завдану природі й людині (платне користування природними ресурсами, штрафи за викиди і скиди шкідливих речовин, пільгове оподаткування за умови позитивного балансу у ґрунті гумусу, підвищення ціни на продукцію високої якості тощо).

Ефективність і організаційно-економічний механізм управління природоохоронною діяльністю підприємств аграрного сектору.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. МЕХАНІЗМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Тема 5. Організаційно-економічні механізми розвитку аграрного сектору економіки

Поняття механізму та системи в економічних дослідженнях. Види механізмів та їх класифікація. Сутність та взаємозв'язки між поняттями господарського механізму та економічного, організаційного й організаційно-економічного механізму. Складові елементи організаційно-економічного механізму підприємств аграрної сфери. Форми функціонування організаційно-економічного механізму агропромислового виробництва.

Оцінка ефективності організаційно-економічного механізму підприємств. Основні напрями вдосконалення елементів організаційно-економічного механізму агропромислового виробництва. Моделі організаційно-економічного механізму розвитку агропромислового виробництва.

Тема 6. Агропромислова інтеграція та кооперація і організаційні форми її вияву

Сутність агропромислової інтеграції, вертикальної агропромислової інтеграції, істотні її риси і різновиди та джерела виникнення синергічного ефекту. Агропромислова інтеграція та її роль у формуванні та розвитку АПК. Агропромислова інтеграція як об'єктивний процес, зумовлений розвитком продуктивних сил.

Передумови і фактори агропромислової інтеграції (поглиблення поділу праці в агропромисловому секторі економіки; розвиток спеціалізації і посилення індустріалізації сільськогосподарського виробництва). Взаємозумовлений вплив факторів агропромислової інтеграції та територіальна диференціація їхньої дії. Види агропромислової інтеграції: горизонтальна і вертикальна;

галузева горизонтальна – аграрна і промислова; галузева вертикальна – аграрна і промислова; міжгалузева вертикальна – агропромислова, промислово-торговельна.

Сутність вертикальної агропромислової координації, необхідність і механізм її здійснення, що враховує і забезпечує збалансованість економічних інтересів переробних підприємств і сільськогосподарських товаровиробників.

Сільськогосподарські виробничі та обслуговуючі кооперативи: сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку.

Об'єднання підприємств: мета, види, переваги. Сучасний стан і перспективи розвитку агропромислових підприємств. Холдинги в агропромисловому виробництві.

Напрями здійснення капіталізації сільського господарства, масштаби виникнення і діяльності АПФ нового типу, переваги і загрози їх функціонування, напрями державного регулювання подальшого розвитку.

Тема 7. Формування та розвиток агропромислових кластерів

Кластери як нова форма організації економічного простору. Типологія і структура економічних кластерів. Кластерна організація регіональної економіки: переваги і недоліки. Кластерна політика як інструмент підвищення конкурентоспроможності територіальних економічних систем. Державні ініціативи в кластерній політиці розвитку агропромислового виробництва.

Формування агрокластерів в стратегії регіонального розвитку. Сутність і економічний зміст кластерів в агропромисловому виробництві. Доцільність і можливості розвитку регіональних агропромислових формувань на засадах кластеру та агропромислової інтеграції кооперативного типу з урахуванням світового досвіду. Зарубіжний і вітчизняний досвід кластерного розвитку агропромислового виробництва. Переваги від кластеризації в агропромисловому виробництві України.

Регіональні передумови формування агропромислових кластерів. Принципи організації діяльності кластерних об'єднань. Ризики та бар'єри кластерного розвитку для агропромислового виробництва України. Моделювання регіональних кластерів в агропромисловому виробництві.

Тема 8. Диверсифікація діяльності агропромислових підприємств

Сутність диверсифікації, її форми і види в аграрних і переробних підприємствах. Диверсифікація переробних підприємств її передумови та особливості. Переваги і загрози диверсифікації аграрних і переробних підприємств.

Зв'язок диверсифікації з агропромисловою інтеграцією та підходи до оцінювання доцільності її здійснення. Методика визначення рівня диверсифікації підприємств та його аналіз за кількістю товарних галузей та співвідношенням їх вкладу в чистий дохід (виручку) підприємства.

Оцінка ситуацій щодо впливу диверсифікації на економіку підприємств. Методичні підходи до визначення й аналізу рівня диверсифікації підприємств. Методичний підхід до оцінки ситуацій щодо впливу диверсифікації на економіку підприємств (матриця «прибутковість-диверсифікація»).

4. Структура навчальної дисципліни «Економіка аграрного сектору»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		л	п	інд	с.р.		л	п	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
МОДУЛЬ 1.										
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрного сектору економіки										
Тема 1. Аграрний сектор економіки України	12	2	2		8	12	1	1		10
Тема 2. Структура аграрного сектору та напрями її збалансованого розвитку	11	2	2		7	11	1			10
Topic 3. Food security of the state and the role of the agricultural sector in it ensuring	11	2	4		5	11	1	1		9
Тема 4. Виробнича і соціальна інфраструктури та природоохоронна діяльність підприємств аграрного сектору	11	2*	4		5	11	1			10
Разом за змістовим модулем 1	45	8	12	0	25	45	4	2		39
Змістовий модуль 2. Механізми розвитку аграрного сектору економіки										
Тема 5. Організаційно-економічні механізми розвитку аграрного сектору економіки	11	2	4		5	11	1	1		9
Тема 6. Агропромислова інтеграція та кооперація і організаційні форми її вияву	11	2	4		5	11	1			10
Тема 7. Формування та розвиток агропромислових кластерів	11	2	4		5	11	1	1		9
Тема 8. Диверсифікація діяльності агропромислових підприємств	12	2	4		6	12	1			11
Разом за змістовим модулем 2	45	8	16	0	21	45	4	2		39
Разом	90	16	28	0	46	90	8	4		78

*залучений стейкхолдер для спільного проведення аудиторного заняття

**5. Теми семінарських занять навчальної дисципліни
«Економіка аграрного сектору»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрного сектору економіки			
1	Тема 1. Аграрний сектор економіки України	2	1
	<i>Всього за 1 змістовий модуль:</i>	2	1
Змістовий модуль 2. Механізми розвитку аграрного сектору економіки			
2	Тема 5. Організаційно-економічні механізми розвитку аграрного сектору економіки	4	1
	<i>Всього за 2 змістовий модуль:</i>	4	1
	<i>Всього:</i>	6	2

**6. Теми практичних занять навчальної дисципліни
«Економіка аграрного сектору»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрного сектору економіки			
1	Тема 2. Структура аграрного сектору та напрями її збалансованого розвитку.	2	0
2	Topic 3. Food security of the state and the role of the agricultural sector in it ensuring	4	1
3	Тема 4. Виробнича і соціальна інфраструктури та природоохоронна діяльність агропромислових підприємств	4	0
	<i>Всього за 1 змістовий модуль:</i>	10	1
Змістовий модуль 2. Механізми розвитку аграрного сектору економіки			
4	Тема 6. Агропромислова інтеграція та кооперація і організаційні форми її вияву	4	0
5	Тема 7. Формування та розвиток агропромислових кластерів	4	1
6	Тема 8. Диверсифікація діяльності агропромислових підприємств	4	0
	<i>Всього за 2 змістовий модуль:</i>	12	1
	<i>Всього:</i>	22	2

**7. Самостійна робота навчальної дисципліни
«Економіка аграрного сектору»**

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма*
Змістовий модуль 1. Загальна характеристика аграрного сектору економіки			
1	<i>Тема 1. Розвиток агропромислового виробництва: сучасні моделі, типи розвитку</i> Еволюція теорій економічного розвитку у сучасному вимірі знань. Класифікація теорій економічного розвитку. Література: 10, 11, 12, 15, 16.	8	10
2	<i>Тема 2. Структура аграрного сектору та напрями її збалансованого розвитку.</i> Функціональні типи, підтипи і види агропромислових зв'язків. Оптимізація агропромислових зв'язків і підвищення ефективності функціонування АПК. Література: 1-8, 11, 15, 17, 19	7	10
3	<i>Topic 3. Food security of the state and the role of the agricultural sector in it ensuring</i> Territorial and socio-economic structure of the food complex. Peculiarities of managing the food complex in the context of guaranteeing the food security of the state. Література: 1-8, 15, 18, 19	5	9
4	<i>Тема 4. Виробнича і соціальна інфраструктури та природоохоронна діяльність підприємств аграрного сектору</i> Особливості формування інфраструктури в ринкових умовах. Основні напрями розвитку виробничої і соціальної інфраструктури. Форми оптимізації витрат на утримання соціальної інфраструктури. Запровадження економічного механізму стимулювання виробництва екологічно чистої продукції. Література: 1-8, 15	5	10
	<i>Всього за 1 змістовий модуль:</i>	25	39
Змістовий модуль 2. Механізми розвитку аграрного сектору економіки			
5	<i>Тема 5. Організаційно-економічні механізми розвитку аграрного сектору економіки</i> Сутність та взаємозв'язки між поняттями господарського	5	9

	<p>механізму та економічного, організаційного й організаційно-економічного механізму. Форми функціонування організаційно-економічного механізму агропромислового виробництва.</p> <p>Основні напрями вдосконалення елементів організаційно-економічного механізму агропромислового виробництва.</p> <p>Література: 1-8, 15</p>		
6	<p><i>Тема 6. Агропромислова інтеграція та кооперація і організаційні форми її вияву</i></p> <p>Агропромислова інтеграція як об'єктивний процес, зумовлений розвитком продуктивних сил.</p> <p>Напрями здійснення капіталізації сільського господарства, масштаби виникнення і діяльності АПФ нового типу, переваги і загрози їх функціонування, напрями державного регулювання подальшого розвитку.</p> <p>Література: 1-8, 9, 14, 15, 18</p>	5	10
7	<p><i>Тема 7. Формування та розвиток агропромислових кластерів</i></p> <p>Доцільність і можливості розвитку регіональних агропромислових формувань на засадах кластеру та агропромислової інтеграції.</p> <p>Зарубіжний і вітчизняний досвід кластерного розвитку агропромислового виробництва.</p> <p>Переваги від кластеризації агропромислового виробництва України.</p> <p>Література: 1-8, 9, 14, 15, 18</p>	5	9
8	<p><i>Тема 8. Диверсифікація діяльності агропромислових підприємств</i></p> <p>Диверсифікація переробних підприємств її передумови та особливості.</p> <p>Переваги і загрози диверсифікації аграрних і переробних підприємств.</p> <p>Зв'язок диверсифікації з агропромисловою інтеграцією та підходи до оцінювання доцільності її здійснення.</p> <p>Література: 1-8, 9, 18</p>	6	11
	<i>Всього за 2 змістовий модуль:</i>	21	39
	<i>Всього:</i>	46	78

8. Індивідуальні завдання

Заочна форма навчання

Індивідуальні завдання для здобувачів заочної форми навчання передбачають написання контрольної роботи. Контрольна робота з дисципліни «Економіка аграрного сектору» передбачає розкриття інформації за трьома питаннями згідно відповідного варіанту.

Контрольна робота виконується з дотриманням вимог наведених у «Методичних рекомендаціях для самостійної роботи та виконання контрольних робіт з дисципліни «Економіка аграрного сектору» для здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) заочної форми навчання спеціальності спеціальності 075 «Маркетинг», які входять до методичного забезпечення дисципліни. Відповідь повинна бути змістовною та показувати розуміння студентом засвоєного матеріалу. У кінці контрольної роботи необхідно обов'язково вказати список використаних студентом джерел та поставити підпис і дату виконання роботи її автором. Список використаних джерел формується в алфавітному порядку.

Контрольна робота зараховується, якщо в ній повністю висвітлені теоретичні і практичні питання, правильно виконані тестові завдання. Контрольна робота, виконана з помилками недоліками та невідповідним варіантом, повертається студенту на доопрацювання. Належним чином виконана, оформлена та захищена викладачеві контрольна робота є перепусткою до складання заліку з дисципліни «Економіка аграрного сектору».

9. Методи навчання

За основними дидактичними завданнями в рамках вивчення дисципліни використовуватимуться методи оволодіння знаннями, формування умінь і навичок. За джерелом знань використовуватимуться словесні, наочні та практичні методи навчання. За характером та рівнем самостійної розумової діяльності студентів використовуватимуться проблемний, евристичний, дослідницький, репродуктивний методи навчання. Навчання здійснюється за кредитно-модульною системою організації навчального процесу.

Основними формами навчання з дисципліни є читання лекцій, участь у семінарських заняттях, виконання практичних завдань, індивідуальних завдань (студентами заочної форми навчання), самостійна робота.

В рамках вивчення дисципліни «Економіка аграрного сектору» передбачено проведення:

- лекцій. За структурою заплановані лекції можливо поділити на вступні, тематичні, заключні, оглядові, установчі. Для проведення лекцій використовується мультимедійний комплекс для наочного відображення представленого матеріалу;

- практичні та семінарські заняття передбачають засвоєння теоретичних положень і набуття практичних навичок з оцінки ефективності функціонування аграрного сектору економіки. При вирішенні ситуаційних завдань з окремих тем дисципліни використовується «кейс метод». Він передбачає виділення комплексу проблем конкретної ситуації; визначення її структури; визначення чинників, що зумовили виникнення даної ситуації; її моделювання; побудову системи оцінок, прогнозування майбутнього стану; розробку рекомендацій та програми дій стосовно вирішення ситуації. Також, за необхідності, здійснюється тестування всіх студентів групи за відповідною темою. В кінці заняття викладач підсумовує виконану роботу і дає завдання для підготовки до наступного практичного заняття;

- самостійна робота студентів буде проводитися з використанням різноманітних дидактичних методів навчання. Вона полягає в опрацюванні матеріалів лекцій, а також у вивченні та опрацюванні наукової, навчально-методичної літератури, законодавчих і нормативних актів при підготовці до практичних і семінарських занять та модульного і підсумкового контролю.

При вивченні дисципліни «Економіка аграрного сектору» передбачено можливість широкого застосування дистанційних технологій навчання. Використання технологій дистанційного навчання в Уманському НУС регламентується положенням «Про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва». Матеріали курсу «Економіка аграрного сектору» розміщені на платформі Moodle: URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1472>. В разі запровадження дистанційного навчання лекційні, практичні і семінарські заняття проводяться в форматі відеоконференції з використанням платформ: Zoom, Google Meet, Moodle тощо.

10. Методи контролю

Поточний контроль.

Максимальна сума балів поточного контролю – 100, які розподіляються наступним чином:

- активність роботи протягом семестру не може перевищувати 64 бали;
- виконання модульних завдань (2 модулі) – не більше 36 балів.

Об'єктами поточного контролю знань студентів є:

1. Систематичність та активність роботи на практичних і семінарських заняттях;

2. Виконання модульних завдань.

1. При контролі систематичності та активності роботи на практичних і семінарських заняттях оцінці підлягають: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; активність при обговоренні питань, що винесені на семінарські заняття, правильність вирішення ситуаційних завдань на практичному занятті або написання письмового контролю на семінарському занятті; результати бліц-опитування.

Система оцінювання активності роботи:

- а) відповідь з питань семінарів – 0 - 3 балів.
- б) змістовні доповнення при обговоренні питань семінарів – 1 бал.
- в) вирішення ситуаційних завдань або письмовий контроль – 0 – 3 балів.
- г) виконання самостійної роботи – 1 бал.

При контролі виконання модульних завдань оцінці підлягають теоретичні знання та практичні навички, яких набули студенти після опанування тем певного модуля. Модульний контроль проводиться у вигляді відповідей на тестові питання письмово або з використанням платформи MOODLE.

Система оцінювання виконання завдань модуля: – 0 - 14 балів.

За використання недозволених джерел і підказок студент отримує 0 балів.

Бали за додаткову роботу. До додаткової роботи відноситься науково-дослідницька діяльність здобувача, результати якої оприлюднюються, пов'язана з тематикою навчальної дисципліни. Максимальна кількість балів, що може отримати здобувач освіти за додаткову роботу під час проходження курсу - 8 балів, які розподіляються за такими видами робіт:

- виступ на засіданні студентського наукового гуртка - 1 бал;
- доповідь на науковій студентській конференції - 2 бали;
- оприлюднення тез доповіді в збірнику – 3 бали;
- призове місце у I етапі Всеукраїнського або Міжнародного конкурсу студентських наукових робіт – 4 бали;
- призове місце у I етапі Всеукраїнського або Міжнародного конкурсу студентських наукових робіт – 5 балів;
- опублікування тез доповіді на міжнародних конференціях за кордоном – 6 балів;
- опублікування статті в виданнях, що не входять до переліку фахових видань категорії А і Б – 7 балів;
- статті у фахових виданнях категорії А і Б – 8 балів.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль з дисципліни «Економіка аграрного сектору» здійснюється у формі заліку.

11. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

В основу рейтингового оцінювання знань студента закладена спеціальна 100-бальна шкала оцінювання (максимально можлива сума балів, яку може набрати студент за всіма видами контролю знань з дисципліни з урахуванням поточної успішності, самостійної роботи, науково-дослідної роботи тощо). Кількість балів, які можна набрати у ході вивчення курсу дисципліни розподіляються наступним чином:

**Розподіл балів, які отримують студенти при формі контролю «залік»
з дисципліни „Економіка аграрного сектору”
(денна форма навчання)**

Змістовий модуль	Поточний (модульний) контроль										Бали за додаткову роботу	Загальна сума балів	
	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2							
Тема	Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	МК 1	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	МК 2			
Кількість балів за змістовний модуль	8	8	8	8	14	8	8	8	8	14	8	100	
в т.ч. за видами робіт:													
активність на практичних заняттях	7	7	7	7		7	7	7	7				7
виконання самостійної роботи	1	1	1	1		1	1	1	1				

**Розподіл балів, які отримують студенти при формі контролю «залік»
з дисципліни „Економіка аграрного сектору”
(заочна форма навчання)**

Змістовий модуль	Поточний (модульний) контроль										Бали за додаткову роботу	Контрольна робота	Загальна сума балів	
	Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2								
Тема	T 1	T 2	T 3	T 4	МК 1	T 5	T 6	T 7	T 8	МК 2				
Кількість балів за змістовий модуль	5	5	5	5	16	5	5	5	5	16	8	20	100	
в т.ч. за видами робіт:														
активність на практичних заняттях	3		3			3		3						
виконання самостійної роботи	2	5	2	5		2	5	2	5					

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Рейтинговий показник	Оцінка у національній шкалі	Оцінка ЄКТС
90-100	Зараховано	A (відмінно)
82-89		B (добре)
75-81		C (добре)
67-74		D (задовільно)
60-66		E (задовільно)
35-59	Незараховано	FX (незадовільно) з можливістю повторного складання
1-34		F (незадовільно) з обов'язковим повторним вивченням

Оцінка «зараховано» (90 – 100 балів). Здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу, засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Оцінка «зараховано» (74 – 89 балів). Здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка «зараховано» (60 – 73 бали). Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлені теоретичні питання, припускається грубих помилок при вирішенні практичного завдання.

Оцінка «незараховано» (менше 60 балів). Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не володіє основними методами наукових досліджень при виконанні практичних завдань. Здобувач не допускається до складання іспиту, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно змістовому модулю) впродовж семестру в сумі не досягла 35 балів

12. Методичне забезпечення

1. Коротєєв М.А. Методичні вказівки для проведення практичних і семінарських занять та самостійної роботи студентів з дисципліни “Економіка аграрного сектору” для здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 075 «Маркетинг». Умань, 2024. 38 с.
2. Коротєєв М.А. Методичні рекомендації для виконання самостійної роботи та написання контрольних робіт з дисципліни “ Економіка аграрного сектору” для здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) заочної форми навчання спеціальності 075 «Маркетинг». Умань, 2024. 46 с.
3. Коротєєв М.А. Електронний навчальний курс для дистанційного вивчення навчальної дисципліни “Економіка аграрного сектору” для здобувачів другого рівня вищої освіти (магістр) спеціальності 075 «Маркетинг». URL: <https://moodle.udau.edu.ua/course/view.php?id=1472>

13. Рекомендована література

Базова

1. Андрійчук В.Г. Економіка підприємств агропромислового комплексу: Підручник. К.: КНЕУ, 2013. 779 с.
2. Горьовий В.П. Менеджмент фермерських господарств. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2019. 366 с.
3. Дем'яненко С. І. Аграрний менеджмент : підручник. Київ : КНЕУ, 2018. 520 с.
4. Семенда Д.К., Бурляй О.Л., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Економіка підприємства: Підручник. Умань: Видавець "Сочінський", 2014. 476 с.
5. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В., Семенда О.В. Економіка підприємства: навч. посібн. Умань: ВПЦ "Візаві", 2018. 246 с.
6. Остапчук А. Д., Збарська А. В. Організація підприємницької діяльності у фірмі: навч. посібник за ред. проф. В. К. Збарського. К.: КиМУ, 2015. 273с.
7. Організація виробництва та планування діяльності на підприємствах АПК: навч. посібник / В. М. Петров / Харк. нац. аграр. ун-т. Х.: Майдан, 2016. 362 с.

Допоміжна

8. Бленда Н.О., Чернега І.І., Коротєєв М.А. Діяльність фермерських господарств у формуванні пропозиції на ринку сільськогосподарської продукції та визначення стратегічних перспектив їх розвитку в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. No 34.
9. Borovyuk P., Kyryliuk V., Kolotukha S., Korotieiev M. and Krochak O. Excessive Concentration of Agricultural Land by Holdings as A Problem of Land Management in Ukraine. *Proceedings of the 37th International Business Information Management Association Conference, IBIMA 2021: Innovation Management and information Technology impact on Global Economy in the Era of Pandemic*. 30-31 May 2021, Cordoba, Spain, P. 7991-7993.
10. Дем'яненко С. І., Сас О. О. Управління великотоварними агропромисловими формуваннями : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 216 с.
11. Модернізація матеріально-технічної бази аграрних підприємств: Монографія [Захарчук О.В., Войтюк В.Д., Могилова М.М. та ін.]; за ред. О.В. Захарчука та В.Д. Войтюка. – К. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2019. с. 305
12. Nesterchuk Y., Korotieiev M., Cherneha I., Sokolyuk S., Zharun O. & Blenda N. Development and Problems of Farmers Activities in Ukraine. *Proceedings of the 33rd International Business Information Management Association Conference (IBIMA). Education Excellence and Innovation Management through. Vision 2020*. 10-11 April 2019, Granada, Spain, P.4287-4299.
13. Нестерчук Ю.О., Соколюк С.Ю., Коротєєв М.А., Жарун О. В., Тупчій О. С., Соколюк К. Ю. Розвиток електронної комерції в аграрному секторі економіки України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 100. Ч. 2 : Економічні науки. С. 299-310.

14. Організаційно-економічне забезпечення розвитку сімейних фермерських господарств: монографія / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін.]. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2019, 212 с.
15. Організація сімейних фермерських господарств: методичні рекомендації / укладачі [Ю.О. Лупенко, М.Й. Малік, О.Г. Шпикуляк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2020. 92 с.
16. Перспективні форми організації господарської діяльності на селі: наукова доповідь / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [кол. авторів: Ю.О. Лупенко, О.Г. Шпикуляк, В.Я. Месель-Веселяк та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. – 114 с.
17. Розвиток сільськогосподарської кооперації та інтеграційні процеси в аграрному секторі економіки: монографія / Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» [Малік М.Й., Шпикуляк О.Г., Мамчур В.А. та ін.]; за ред. М.Й. Маліка. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. 429 с.
18. Семенда Д.К., Коротєєв М.А., Семенда О.В. Удосконалення організаційно-економічного механізму використання земельних ресурсів у сільськогосподарських підприємствах: Монографія. Умань: Видавець «Сочінський М.М.», 2016. – 242 с.
19. Соколюк С. Ю., Коротєєв М.А., Жарун О.В., Тупчій О.С., Бленда Н.О. Диверсифікація як стратегічний напрям сталого розвитку підприємств аграрного сектору економіки. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Редакційно-видавничий відділ Уманського НУС, 2021. Вип. 99. Ч. 2 : Економічні науки. С. 326-336.
20. Соколюк С.Ю., Коротєєв М.А., Жарун О. В., Тупчій О. С., Соколюк К. Ю. Заходи стимулювання внутрішнього споживання свинини в Україні. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2022. Вип. 100. Ч. 2 : Економічні науки. С. 132-141.
21. Стратегічні напрями сталого розвитку сільських територій на період до 2030 року / [Лупенко Ю.О., Малік М.Й., Булавка О.Г. та ін.]; за ред. Ю.О. Лупенка. К. : ННЦ ІАЕ, 2020. 60 с.
22. Формування інституційного середовища в управлінні продуктивністю аграрних підприємств / [Ю.О. Лупенко, О.В. Скидан, В.В. Вітвіцький та ін.]. К. : ННЦ «ІАЕ», 2019. 56 с.
23. Чернега І.І., Бленда Н.О., Непочатенко О.А., Коротєєв М.А., Мальована М.М., Пономарьова М.С. Основи формування соціального підприємництва як сучасної форми господарювання. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Техніка», Серія «Фізико-математичні науки»)» Випуск № 1(1) 2022. С 168-179.

14. Інформаційні ресурси

1. Аграрний сектор України – agroua.net
2. Державна служба статистики України – www.ukrstat.gov.ua

3. Державна служба України з питань геодезії, картографії та кадастру - <https://land.gov.ua>
4. Міністерство аграрної політики та продовольства України – <https://minagro.gov.ua/ua>
5. ННЦ «Інститут аграрної економіки» - <http://www.iae.org.ua>
6. Сайт журналу «Пропозиція» – www.propozitsiya.com

15. ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Перезарахування та визнання результатів навчання з навчальної дисципліни «Економіка аграрного сектору» або її окремого компонента можливе за умов участі здобувача в програмі академічної мобільності (навчання в інших ЗВО) відповідно до Положення про академічну мобільність здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників Уманського національного університету садівництва (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/FVKB>); Положення про організацію освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/Mq6O>); Положення про порядок визнання результатів навчання в інших ЗВО в Уманському національному університеті садівництва (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/npO1>); Положення про організацію поточного, семестрового контролю та проведення атестації здобувачів освіти із застосуванням дистанційних технологій в Уманському національному університеті садівництва (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/BWV3>).

Здобувачі вищої освіти мають право на визнання результатів навчання в неформальній та інформальній освіті (курси навчання в центрах освіти, курси інтенсивного навчання, платформи онлайн-курсів, семінари, конференції, олімпіади, конкурси наукових робіт, літні чи зимові школи, бізнес-школи, тренінги, майстер-класи, наукові публікації, науково-дослідна робота, робота у студентських наукових гуртках, індивідуальні завдання, що поглиблюють навчальний матеріал навчальної дисципліни, тощо) що зараховуються здобувачу освіти за підсумками визнання результатів неформального та/або інформального навчання, не може перевищувати 25 відсотків відповідної освітньої програми.

Участь у програмах здобуття неформальної та інформальної освіти регламентує Положення про порядок визнання в Уманському національному університеті садівництва результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті <https://www.udau.edu.ua/ua/file/4n0x>

16. ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей);
- посилення на джерела інформації в разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності учасниками освітнього процесу є:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів (оприлюднених творів мистецтва) інших авторів без зазначення авторства;
- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних, раніше опублікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадкування даних чи фактів, що використовують в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідомо зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації щодо власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу.

Виявлення ознак академічної недоброчесності у письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від обсягу порушення.

З метою запобігання порушенням і підвищення якості академічних робіт, студентам настійно рекомендується користуватися належними академічними ресурсами та інструментами для перевірки робіт на плагіат, а також звертатися за консультаціями з питань правильного цитування і академічного письма.

Дотримання принципів академічної доброчесності здобувачами вищої освіти регулюється Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату серед здобувачів вищої освіти в Уманському національному університеті садівництва (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/D1iS>) та Кодексом

академічної доброчесності Уманського національного університету садівництва (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/4dH7>).

17. ЗМІНИ У РОБОЧІЙ ПРОГРАМІ НА 2024-2025 НАВЧАЛЬНИЙ РІК.

Зміни, внесені до робочої програми на 2024-2025 навчальний рік, охоплюють:

1. В розділі мета та завдання навчальної дисципліни внесені зміни відповідно до Положення про методичне забезпечення освітнього процесу в Уманському національному університеті садівництва, затвердженого Вченою радою УНУС протокол № 1 від 08.10.2020, зі змінами та доповненнями від 11.07.2024, протокол №8, та введеного в дію наказом ректора від 11.07.2024 №01-16/18/од. (<https://www.udau.edu.ua/ua/file/iERg>).

2. Оновлення змістового наповнення тем.

3. Корегування у розподілі балів які отримують студенти за практичні заняття та самостійну роботу.

4. Оновлення переліку рекомендованої літератури.